

Universities in Transition: The Changing Role and Challenges for Academic Institutions, Bo Göransson i Claes Brundenius, ured., New York, NY i Dordrecht: Springer, 2011, xiii + 366 str.

Gregorić, Pavel

Source / Izvornik: **Privredna kretanja i ekonomska politika, 2012, 22, 101 - 108**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:261:656339>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Institute of Philosophy](#)

Universities in Transition: The Changing Role and Challenges for Academic Institutions

PRIKAZ KNJIGE

Bo Göransson i Claes Brundenius, ured.
New York, NY i Dordrecht: Springer, 2011, xiii + 366 str.

«Od sveučilištâ se traži da preuzmu sve važniju ulogu u gospodarskom i društvenom razvitku. Vlasti sveučilištima stavljaju u zadaću da obrazuju sve različite dobne skupine kao i da razvijaju i prenose najnovije tehnologije u gospodarstvo. Gospodarstvo pak sve manje traži opće inženjersko obrazovanje i od sveučilišta traži da daju nova i specijalizirana znanja kao i da provode istraživanja za posebne potrebe gospodarstva. Studenti obrazovanje shvaćaju više kao investiciju nego osobnu potrebu i zahtijevaju obrazovanje koje je relevantno za zapošljavanje. Nadalje, civilno društvo od sveučilišta često očekuje smjernice za rješavanje svih vrsta poteškoća koje zahvaćaju društvo, od bolesti do ljudskih sukoba. Kako sveučilišta mogu zadovoljiti takvu navalu ponekad sukobljenih očekivanja?» (str. 348).

Ovo je pitanje koje sažima izazov s kojim se danas suočavaju sveučilišta diljem svijeta i kojemu je posvećena ova knjiga. Međutim, najprije se valja zapitati odakle taj izazov. Zašto je on globalan? I zašto je tako urgentan?

Prva, univerzalna i temeljna misija sveučilišta jest poučavanje, točnije – čuvanje, produblјivanje, stvaranje te prijenos znanja i vještina. Druga misija, koju je sveučilište kao institucija postupno preuzelo, ponajviše uspjehom humboldtovskog modela sveučilišta, jest istraživanje. Dakako, nisu sva sveučilišta istraživačka. U mnogim zemljama postoje sveučilišta posvećena ponajprije ili isključivo poučavanju, na primjer u Sjedinjenim

Američkim Državama, gdje se takve ustanove nazivaju «koledžima». U nekim zemljama, kao na primjer u Sovjetskom Savezu, istraživanje uopće nije bila misija sveučilišta već znanstvenih instituta, učinci čega su i danas vidljivi u iznimno niskom udjelu izdvajanja za istraživanje i razvoj koji se odvija na ruskim sveučilištima u odnosu na ukupna izdvajanja (vidjeti tablicu na str. 339). Iako, dakle, istraživačka misija sveučilišta nije univerzalna, ona je upadljiva iz barem dva razloga. S jedne strane, najbolja sveučilišta na svijetu oduvijek su bila ona na kojima su se intenzivno provodila istraživanja, pa su ta sveučilišta služila kao *benchmark* ostalima. S druge strane, rješenja proizašla iz istraživanja na sveučilištima nerijetko se tehnološki razvijaju i primjenjuju u gospodarstvu, čime sveučilišta izravno doprinose gospodarskoj vitalnosti društva.

To nas dovodi do treće misije sveučilišta, misije koju je sveučilište kao institucija počelo preuzimati zadnjih desetljeća, a to je društvena relevantnost sveučilišta. Ukratko, radi se o tome da sveučilište više ne može biti «kula bjelokosna», već mora preuzeti značajniju ulogu u poticanju i usmjeravanju upotrebe znanja za društveni, kulturni i gospodarski razvoj. Kao što urednici ovog zbornika napominju, u različitim se sredinama naglašavaju različiti aspekti društvene relevantnosti sveučilišta. Rezultati istraživanja iznesenih u knjizi pokazuju da se u razvijenim zemljama, poput Švedske, Danske i Njemačke, zahtjev za društvenom relevantnošću sveučilišta uglavnom svodi na zahtjev da sveučilišta snažnije i izravnije utječu na gospodarski razvoj zemlje, ponajprije primjenom istraživanja i transferom tehnologije u gospodarstvo. U manje razvijenim zemljama, poput Urugvaja, Kube i Vijetnama, zahtjev za društvenom relevantnošću sveučilišta u stanovitoj mjeri uključuje odnos sveučilišta i gospodarstva, ali se ponajprije odnosi na socijalnu uključenost, kulturni identitet i sudjelovanje u rješavanju konkretnih problema u društvu, poput zdravstva, poljoprivrede i sl.

«Promjena uloge sveučilišta» u podnaslovu ove knjige odnosi se na tu treću misiju sveučilišta. Ta misija predstavlja «izazov» koji stoji pred sveučilištima i razlog zbog kojega su sveučilišta u procesu «tranzicije». Naime, taj izazov

znanje, umješnost i tehnologiju prosperitetnih društava.» Taj uvid pretače se u politiku koja stvara «novi pritisak na sveučilište – da osigura specijaliziranu obuku sve većem broju studenata, da razvije i prenese tehnologije u gospodarstvo, te da odgovori na brojne potrebe društva» (str. v). Usljed tog pritiska, dakle, sveučilišta se diljem svijeta nalaze u procesu transformacije.

Kanadski Centar za istraživanje međunarodnog razvoja (*International Development Research Centre*) pokrenuo je 2006. godine međunarodni istraživački projekt posvećen globalnom fenomenu transformacije sveučilišta, ali i specifičnim aspektima treće misije sveučilišta u različitim zemljama. S tom svrhom osnovana je mreža «UniDev» – kratica koja nigdje nije izrijeком objašnjena, ali vjerojatno označuje «Universities in Development» – s ciljem ispitivanja odnosa sveučilišta s civilnim društvom, predstavnicima vlasti i poduzetnicima u dvanaest različitih zemalja. Radi se o sljedećim zemljama: Brazil, Danska, Južnoafrička Republika, Kina, Kuba, Latvija, Njemačka, Rusija, Švedska, Tanzanija, Vijetnam i Urugvaj. Ove zemlje, smatraju autori projekta, predstavljaju reprezentativan uzorak; radi se o zemljama različitih kulturnih krugova, na pet kontinenata, na različitim stupnjevima gospodarske razvijenosti, s različitim sveučilišnim tradicijama, koje čine 29 posto svjetskog stanovništva, 31 posto svjetske studentske populacije te 30 posto ukupne svjetske populacije istraživača, i na koje otpada 22 posto ukupnog svjetskog izdvajanja za istraživanje i razvoj (vidi tablice na str. 8). Nažalost, istraživanjem nije obuhvaćena niti jedna zemlja iz Srednje i Jugoistočne Europe.

Knjiga *Universities in Transition* prikazuje rezultate četverogodišnjeg projekta. Trideset i četvero autora sudjelovalo je u pisanju šesnaest poglavlja knjige. Poglavlja su podijeljena u tri cjeline. Prvu cjelinu čine uvod i dva poglavlja opće tematike. U uvodu (str. 1-10) urednici zbornika kratko predstavljaju projekt i daju osnovne podatke o zemljama koje su obuhvaćene studijom. Drugo poglavlje (str. 11-24), naslovljeno «In Search of Excellence? An International Perspective of Governance of University Research», uspoređuje prednosti i nedostatke dvaju osnovnih modela financiranja

koju financira švedsko-britanska farmaceutska tvrtka AstraZeneca), zajednički istraživački projekti sveučilišta i tvrtki, transfer tehnologija stvorenih na sveučilištima u gospodarstvo (na mnogim sveučilištima otvaraju se posebni uredi za transfer tehnologije), angažiranje sveučilišta u svrhu cjelokupnog istraživanja i razvoja potrebnog za određeni proizvod ili uslugu (npr. Nacionalni kemijski laboratoriji u Indiji razvili su katalizator «zeolit» za potrebe multinacionalne naftne tvrtke Akzo). Uz to, u mnogim zemljama značajni resursi izdvajaju se za znanstvene ili tehnološke parkove i «poslovne inkubatore», a istodobno se podupiru razni programi poticanja inovacija i zaštite intelektualnog vlasništva, no autor zaključuje da još uvijek ne postoje empirijski podaci koji bi nedvojbeno pokazali isplativost spomenutih izdvajanja.

Drugi dio knjige (str. 53-328) sastoji se od dvanaest poglavlja, od kojih je svako posvećeno jednoj od dvanaest odabраних zemalja. Svako poglavlje stavlja sveučilišta i/ili znanstvene institute u njihov nacionalni kontekst, uz kratki pregled povijesnih, društvenih i gospodarskih specifičnosti. Također, u većini poglavlja objašnjeni su tekući trendovi u organizaciji visokoobrazovnog sustava u pojedinoj zemlji, način financiranja istraživanja i razvoja, te složeni odnosi sveučilišta i društva, a osobito odnosi sveučilišta i gospodarstva.

U trećem dijelu knjige, koji se sastoji od zaključnog poglavlja naslovljenog «Synthesis» (str. 329-352), urednici zbornika sabiru temeljne zaključke i podatke iz pojedinih poglavlja. U zaključnom je poglavlju pokazano kako se sveučilišta u svijetu, na reprezentativnom uzorku od dvanaest odabраних zemalja, mijenjaju s obzirom na svaku od tri spomenute misije sveučilišta. Osobita se pozornost poklanja trećoj misiji i njezinim različitim poimanjima u različitim zemljama. Također, iz prethodnih poglavlja ekstrapolirana su tri glavna problema vezana za ulogu sveučilišta u društvu, a to su način financiranja visokog obrazovanja, relevantnost sveučilišnih istraživanja i kvaliteta nastave. Zaključak je autora da niti jedan postojeći model odnosa između sveučilišta i društva, uključujući model «trostruke zavojnice», nije sam po sebi dostatan za usmjeravanje i upravljanje složenim promjenama

Na sreću, postoje naznake da je nova vlast spremna na restrukturiranje i uspostavu dinamičkog odnosa s ostalim komponentama zavojnice, pa nam ostaje nada da će na to potaknuti i preostale dvije komponente.

Literatura

Etzkowitz, Henry i Loet Leydesdorff, 1997, "Introduction to the special issue on science policy dimensions of the triple helix of university-industry-government relations", *Science and Public Policy*, 24(1), str. 2-5.

Pavel Gregorić

Odjel za filozofiju, Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu